

İLETİŞİM, KADIN VE BLUES MÜZİK

Feyza Ünlü DALAYLI*
Elif Rumeysa ÜNLÜ **

Özet

Bu çalışmada amaç, Blues müziğin kadınların iletişim kurması açısından nasıl kullanıldığının Nina Simone ve Billy Holiday özelinde analiz edilmesiyle bu iki sanatçının şarkıları ile kurdukları iletişimin açığa çıkarılmasıdır. Bu bağlamda çalışma müziğin kadınlar tarafından nasıl bir iletişim aracı olarak kullanıldığını ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Blues müzik yalnızca Amerika'da değil, bütün dünyada pek çok müzik türüne temel oluşturmuştur. Aynı zamanda zorla göç ettirilerek Amerika'ya getirilen Afrikalıların, kötü yaşam ve çalışma şartlarına dayanabilmek için kullandıkları bu müzik şekli, kadınlar için çok daha özel bir yere sahiptir. Dönemin şartları itibariyle kendini ifade edemeyen kadınlar bir de siyahi olduklarında çok daha fazla zorlanmışlardır. Bu zor şartlar altında kendini ifade etmek için müziği oldukça iyi bir şekilde kullanıp hem kadın haklarını hem de siyahilerin haklarını korumaya çalışan Blues sanatçıları oldukça dikkate değer bir yere sahiptir. Kadın Blues sanatçıları müzikleriyle dünyada herkesi etkilerken aynı zamanda kendi yaşadıklarını, sorunlarını, hüznelerini ve mutluluklarını içeren bütün duygularını da şarkıları aracılığıyla paylaşmışlardır. Şarkı onlar için bu sayede bütün dünyayla iletişim kurdukları bir araca dönüşmüştür. Çok fazla Blues kadın önemli şarkıcı olmakla birlikte ilk Blues sanatçılarından kabul edildiği için Billie Holiday ve yakın dönemin bilinen isimlerden Nina Simone çalışma kapsamında seçilmiştir. Bu bağlamda çalışma iki sanatçının öne çıkan şarkı sözlerinin İçerik Analizi yöntemiyle analiz edilmesiyle Blues müziği kadınların nasıl bir iletişim aracı olarak kullandığını ifade etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Kadın, Müzik, Jazz, Blues, Nina Simone, Billie Holiday.

COMMUNICATION, WOMEN AND BLUES MUSIC

Abstract

The aim of this study is to analyze how blues music is used in terms of women's communication in terms of Nina Simone and Billy Holiday, and to reveal the communication these two artists have with their songs. In this context, the study aims to reveal how music is used by women as a communication tool. Blues music has formed the basis of many music genres not only in America but all over the world. At the same time, this form of music used by Africans who were forced to migrate to America to withstand the bad living and working conditions has a much more special place for women. Women who could not express themselves due to the conditions of the period had much more difficulty when they were black. Blues artists, who use music very well to express themselves under these difficult conditions and try to protect both women's rights and the rights of black people, have a very remarkable place. While female blues artists influenced everyone in the world with their music, they also shared all their feelings, including their problems, sorrows and happiness, through their songs. In this way, the song has become a tool for them to communicate with the whole world. Although many Blues women are important singers, Billie Holiday and Nina Simone, one of the well-known names of the recent period, were chosen within the scope of the study, since they are considered to be among the first Blues artists. Although many Blues women are

* Dr., feyzaunlu@windowslive.com

** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Medya YL Öğrencisi, elifunlu.21@gmail.com

important singers, Billie Holiday and Nina Simone, one of the well-known names of the recent period, were chosen within the scope of the study, since they are considered to be among the first Blues artists.

Keywords: Communication, Women, Music, Jazz, Blues, Nina Simone, Billie Holiday.

Giriş

Müziğin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir; nasıl bugünün insanını tarihinden soyutlayarak tanımlamak ve değerlendirmek mümkün değilse, müziği de tarihinden bağımsız anlamak ve irdelenmek mümkün değildir. Müzik insanlığın gelişimine paralel bir gelişim izlemiş ve insanların günlük yaşamında olduğu kadar toplumların kültürlerinde de her zaman belirgin bir yeri olmuştur. Bugün dinlediğimiz müzik öncelikle insanın evriminin ve binlerce yıllık kültürünün bir parçasıdır. İnsanlık konuşma dilini geliştirmeden önce iletişim için sesleri kullanmıştır; bu açıdan bakılırsa müziğin dünya üstündeki en eski dil olduğu söylemek çok da yanlış olmaz. İnsanlık tarihi boyunca müziğe baktığımızda ise din ve kültür birliği gerektirmeksizin kitlelere ortak duyguları hissettiren, coşku ve hüznü veren tek uluslararası dilin müzik olduğunu görürüz. Kaldı ki insanoğlunun uzaya sürekli müzik yayını yaptığını ve bu yolla evrende var olan diğer uygarlıklarla iletişim kurulmaya çalışıldığını anımsarsak, müziğin sınır tanımaz bir evrensel dil olduğunu kabul etmemiz gerekir. Sözle olan uzatmalı birlikteliği nedeniyle, notaların tek başına ifade edebildiğinden daha zengin bir iletişim dili haline gelen şarkı formu, farklı kültürden insanların birbirleri hakkında başka hiçbir yolla edinmeyecekleri bilgilere de ulaşmasını sağlamıştır. Bunda müziğin ve şarkının dansla bütünleşmesi gibi bir desteği de hesaba katarsak, iletişim aracı olarak müziği daha ciddiye almamız gerektiğini görürüz.

Williams müzikten bahsederken, (aktaran Özbek, 2012, s.81) asıl vurguyu antropolojik olarak bütün bir hayat tarzı” tanımına uygun şekilde “toplumsal pratikler” üzerine yapar. Çünkü O’nun görüşüne göre, her dönemde örgütlenmiş, yaşanan hâkim ve etkili olarak anlamlar ve değerler sistemi bulunmaktadır. Bu hâkim olan kültürel sistem durağan bir yapı değil; devamlı bir “içine alma süreci” oluşturmaktadır. Böylece bu sistem kendisine karşı pratikleri, anlam ve değerleri içine alabilmek için devamlı olarak kendini yeniden üretmek zorundadır.

Müzik toplumsal hayat içinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Yaşamı algılamamız, belirli değer yargılarını benimsememiz veya karşı duruşlar sergilememiz konusunda kişisel, sosyal ve kültürel anlam dünyalarında oluşan geniş bir simgeler bütünü sunar. Gündelik yaşamın her alanında kitle iletişim araçları ile iletilen her bir şarkı sözü, melodi ve ritimleri ile beraber toplumsal hafızamızda oldukça önemli bir yere sahiptir. Ünsal Oskay, “Müzik ve Yabancılaşma” (1995) isimli çalışmasında; Aristoteles, Huizinga, Adorno ve Benjamin gibi çeşitli düşünürlerin fikirlerinden hareketle, o zamanlarda Batı kökenli klasik müzik türü olarak adlandırılan müzik türünün günümüz toplumlarında ideolojik hegemonya oluşturulmasındaki rolünü ele almaktadır. Ayrıca, müziksel iletişimin toplumdaki siyasal ve ekonomik iktidar yapısının gündelik yaşamda şiddete ve zor kullanıma her an başvurma zorunluluğuna gerek duymaksızın işlevlerini yerine getirmesine yapmış olduğu katkıları öne çıkarmaktadır.

Görüldüğü üzere müzik hem önemli bir iletişim aracı hem de toplumlarda önem verilen bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bilgilerin ışığında, bu çalışmada kadının iletişim kurma biçimi olarak Blues müzik Billie Holiday ve Nina Simone şarkılarındaki anlamlar ve kendilerini ifade ediş biçimleri içerik analizi yöntemiyle irdelenerek ortaya konacaktır.

Bir İletişim Biçimi Olarak Müzik ve Blues Müzik

Her şeyden önce müzik bir iletişim aracıdır. Çünkü, müzisyen ürettiği ürünü dinleyiciye ulaştırmadan önce, müziğin / şarkının / eserin üretilmesinden önce müzisyenin yaşamıyla da ilişkili olarak oldukça dikkate değer bir süreç olduğu açıkça ortadadır. Özellikle de Blues müziğin ortaya çıkışı ve müzisyenlerin bu müzik tarzı ile kurdukları iletişim dikkate değerdir. Protest bir müzik türü olan Blues sosyo-kültürel alt yapısı ve protest müziğin kültürler arası farklılıklarda dertleri dile getirmeden bir iletişim aracı şeklinde nasıl kullanıldığı her zaman tartışılması gereken bir araç olmuştur.

Kapitalizmin dünyadaki gelişim hızı ile ilgili olarak; Sanayi Devrimi'nin de etkileriyle özellikle 1900'lü yılların başından itibaren Amerika'da göz önüne çıkmaya başlayan bir Protest Müzik türü olan "Blues" farklı kültürler, sosyo-ekonomik yapı ve tarihe de sahip olmalarına karşın, insanların sorunlarını müzik yoluyla aktarması bakımından önemlidir (Öğüç, 2015, s.1).

Müzik oldukça önemlidir; çünkü toplumlar iletişime her çağda ihtiyaç duyar. Sanat ise toplumsal iletişimin en önemli araçlarından biridir. Günümüzde dinlenen müzik ilk olarak insanın evriminin ve binlerce yıllık kültürünün önemli bir parçasıdır. İnsanlık konuşma dilini geliştirmeden önce iletişim kurmak için sesleri kullanmıştır; bu bakımdan bakıldığında müziğin dünya üzerindeki en eski dil olduğunu ifade etmek çok da yanlış değildir. İnsanlık tarihi boyunca müziğe bakıldığında ise din ve kültür birliği gerektirmeksizin kitlelere ortak duyguları hissettiren, coşku ve hüznü veren tek uluslararası dil müziktir. Ayrıca, insanoğlunun uzaya devamlı olarak müzik yayını yaptığı ve bu şekilde evrende var olan diğer uygarlıklarla iletişim kurulmaya çalıştığı anımsanırsa, müziğin sınır tanımak evrensel bir olduğu herkes tarafından kabul edilecektir (Baykal ve Baykal, 2014).

Blues müziği yalnızca müzik, şarkı açısından düşünmek, onu tarihsel, toplumsal ve kültürel arka planından, bağlamından koparmak gibi olacaktır. Çünkü Blues müziği ve kültürünü oluşturan birey ve bu bireylerin yaşam tarzı, kendini ifade etme alanı, gündelik yaşam pratikleri, dili bu kültürün insan yaşamına ait olduğunu, toplumsal bir gerçekliği ortaya koyduğunu gösterir. Blues müziğin, toplumlar tarihi kapsamında, günümüz modern müziklerinin de atası olduğu göz önünde bulundurulurken, tarih içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olduğunu rahatça söylenebilir (Öğüç, 2015, s.3).

17. yüzyıldan itibaren Kuzey Amerika kolonilerine Afrika'dan ilk kölelerin getirilmesiyle, Blues müziğin de bir bakıma ilk kökleri oluşmaya başlamıştır. Dönemin ABD Başkan Lincoln tarafından 1863 yılında Özgürlük Bildirgesi'nin okunmasından sonra, köle haline getirilecek olan çok fazla Afrikalı arasından ilk grup "Yeni Dünya'ya" gönderilmiştir. İşgücü ihtiyacının artışıyla Güney bölgelerdeki toprak sahipleri beyaz işçiler yeterli olmadığı için şikayetlerde bulunduğu için, 1661 senesinde Virginia kolonisi kölelik yasal hale getirilmiş olup, diğer yerlerde çok geçmeden bu uygulamayı kopyalamıştır. Yaşadıkları topraklardan Amerika'ya götürülen siyah insanlar, kültürlerini ve müziklerini de beraberlerinde taşımışlardır. Kuzeyde hızlı bir şekilde sanayileşen büyük yerlere karşı, geniş tarım alanlarının var olduğu Güney bölgelerinde artış gösteren iş yoğunluğu, bu kısmın köle ticaretinin merkezi olmasına yol açmıştır. Güney eyaletlerinde yaşamlarını sürdüren toprak sahipleri için neredeyse ücretsiz olan iş gücü, kölelerin ekonomik anlamda gelişimleri için olmazsa olmaz bir unsur oluşturmuştur. Afrika ülkelerinden gemilere "yüklenerek" insani şartlar olmaksızın, getirilen bu kişilerin, toprak ağalarının yanlarında ölene kadar çalışmaktan başka bir imkanları bulunmamaktadır (Oakley, 2004, s.23). Tütün, pamuk, pirinç ve şeker gibi ürünler kölelerin iş gücüne ihtiyaç duyanların başında gelmekteydi. O dönemde çok sayıda Afrikalı köle gemilerine bindirilerek Atlantik Okyanusu'nu geçmeye zorlanmıştır. Bir araştırmaya

göre, üç yüz yıllık dönemde Amerika'ya yapılan köle ticaretinde 30-40 milyon Afrikalının neredeyse yarısı gemilerde susuzluk, hastalık ve havasızlıktan yaşamlarını yitirmiştir. Bu kişilerin cesetleri de denize atılarak ortadan kaldırılmıştır. “Kendi çevrelerinde zorla ayrılmaya zorlanmış, şaşkınlık içindeki durumda Atlantik Okyanusu geçişinde yaşamayı başaranlar, eski hayatlarından ne kadar az da olsa getirebildikleri her şeyi yanlarında getirmişlerdir” (Oakley, 2004, s.56).

Kölelerin çalışma şartları da “Siyahlar Kanunu (Black Code)” ile yasalarla düzenlenmiştir. Yine aynı dönemde Mississippi'nin Siyahlarla ilgili olan bu yasası, bir araya gelirlerse isyan çıkarabilirler düşüncesiyle köleler arasında haberleşmenin önüne geçmek için davul çalınmasını yasaklamıştır. Afrika'dan göç eden bu kölelerin çalıştığı ve yaşadığı şartlar göz önüne alındığında, hayata tutunacak çok fazla şeylerinin olmaması, müziğin onların hayatındaki varlığını güçlendirmiştir. Hiçbir şeyleri kalmayan, yaşamlarını zor şartlarda sürdüren kölelerin Afrika'dan yanlarından taşıyabildikleri tek şey kendilerine özgü müzik şekilleridir. O dönemde “Work songs (iş şarkıları)” olarak isimlendirilen, tarlalarda çalışırken hareketi güçlendirip verimliliği artırdığı için toprak sahipleri tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Bu iş şarkıları Blues müziğin ilk örnekleri şeklinde kabul edilmekle birlikte, aslında Afrika'nın geleneksel ilahilerden oluşmaktadır. Şarkıların söylenme şekliyse, tarlalarda grup olarak çalışan kölelerden birinin başlangıcı yapıp gruba seslenmesinin ardından, kalan kişilerin de koro halinde cevap vererek aynı sözleri tekrarlaması şeklinde gerçekleşmektedir (Oakley, 2004, s.24). Fakat, bu müziğin toprak ağalarının izni dahilinde olması gerektiği de kölelerin şarkı söyleme özgürlüğünün bile olmayışı açısından önemlidir. 1808 senesinde köle ticaretinin dünya üzerinde tamamen yasaklanmasıyla, oldukça zor şartlarda ölümüne çalıştırılıp, devamlı olarak aşağılamaya maruz kalan siyahileri çok daha değerli kılmıştır. Burada önemli olan, bu tarihte köleliğin tamamen ortadan kalkması değil farklı ülkelerden köle getirilmesinin yasaklanmasıdır. Ortaya çıkan bu durumda kölelerin daha değerli görülmesine yol açmış olup, bu olayın ardından kölelerin sağlık durumu ve üremeleriyle ilgili verilen destekler artırılmıştır. Kölelerin sakat bırakılması ya da bilerek öldürülmesinin çok yaygın olduğu dönemler artık sona ermiştir. Diğer ülkelerden yeni kölelerin getirilmesinin yasaklanmasıyla birlikte kölelerin maliyetlerinin gün geçtikçe yükselmesine neden olmuştur. Buna paralel olarak sosyal yaşamda da değişimler yaşanmaya başlanmıştır. Özellikle bu dönemde siyahiler üremeye teşvik edilerek, yaşam şartları az da olsa düzeltilmiştir (Öğüç, 2015, s.18).

1816 senesinde Londra'da yayınlanan bir kitapta George Pinkard siyahileri şu şekilde tanımlamıştır; “Büyük gruplar şeklinde bir araya gelerek sevdikleri Afrika şarkılarını söylemek, onların en büyük zevkidir. Hareketlerindeki enerji, müziklerinin armonisinden çok daha dikkat çekici görünmektedir (Fisher, 1816, s.30). Kölelerin Afrika'dan Amerika'ya getirilmesiyle de Blues müzik şekli ilk defa Amerikan topraklarında duyulmaya başlanmıştır. Buna karşılık Afrikalıların kültürlerinin bastırılması, kabilelerin bilerek dağıtılarak dinlerinin yasaklanmasıyla çoğu zaman müzikleri baskılanmaya çalışılmıştır.

Kölelerin yaşadıkları durumu kendi içlerinde ifade ediş şekline en uygun cümleler şunlar olabilecektir;

“Kölelerin boynunda taşıdığı bağın ağırlığı, en seviyesiz özgür bir insanın dahi kendisine yakıştırabileceği pek çok seçeneği, kendisi için imkânsız hale getirmektedir. Egonun hak iddia edip benimseme ihtimalleri olan farklı bir kimlik bile bulunmamaktadır. Büyüyünce ne olacaksınız? Sorusuna karşılık “Köle” cevabı sürekli kendi içlerindedir” (Oakley, 2004, s.25).

Köleler ile ilgili hikâyeler veya kölelik düşüncesi, her ne kadar kölenin farklı bir kimliğinin, hür bir egolarının olmayacağını ifade etse bile, aslında her şey tam olarak bu şekilde görüldüğü gibi değildir.

Butch Cage ve arkadaşı Willie Thomas'ın 1960'ta Paul Oliver için çaldıkları “kölelik” zamanlarından kalan bir şarkının bölümü bile hayatta kalma arzusu ve kendi içlerindeki sağlam ruhu göstermektedir. “Siyah zenci bebek kendime dikkat edeceğim” (Jones, 1963, s.60).

Genel olarak Blues müziğin oluşum şeklinde bakıldığında, çoğunlukla Afrika ve Afro-Amerikan müziğinde var olan “çağrı ve cevap” düzenlemesi kullanılırken, akor dizileri de tekrarlı bir döngüden oluşmaktadır. Popüler müzikte en fazla kullanılan akor türü 12 ölçülük Blues'dur. Çoğunlukla Blues notaları, bemol hale gelmiş üçlü, beşli ya da yedili şeklinde adlandırılmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği üzere bu notaların bir araya gelmiş hali kötü şartlarda ölümüne çalışmak zorunda kalan siyahilere dayanma gücü vermiştir. Bu dönemde sonra yirminci yüzyılın başında, siyahi müziğiyle bağlantılı olan iki kısım ortaya çıkmıştır. İlki, Afrikalıların kiliselerinden gelişen dini şarkı ve ilahilerden oluşan bir tarzıdır. Diğer ise günümüzde de bilinen ismiyle Blues müziktir. Blues müzik, sözlük anlamı olarak maviliği ifade ederken aslında yalnızlık, melankoli ve hüzünlü bir ruh halini yansıtmaktadır (Öğüç, 2015, s.19).

Sözler bir araya geldiğinde, notaların tek başına ifade edebildiğinden daha da zengin bir iletişim dili haline gelen şarkı formu, farklı kültürlerden insanların birbirileri hakkında başka hiçbir şekilde edinemeyecekleri bilgilere ulaşılmasını sağlamıştır. Bu durumda müziğin ve şarkının dansla birleşmesi gibi bir destek de eklendiğinde, iletişim aracı olarak müziğin ne kadar fazla ciddiye alınması gerektiği ortaya çıkacaktır.

Diğer yandan, kölelerin söylediği şarkıları toprak ağaları kendi çıkarları için kullanmıştır. Hatta müzik yeteneği olan köleler daha değerli görünmekteydi. İlk Amerikan gazetelerinde kölelere ayrılan bir sütun bulunmaktaydı ve bu kısımda kölelerin müzikal yeteneklerinden de bahsedildiği çok fazla görülmüştür. Burada kiralık ya da satılık (günlük, haftalık, aylık, hatta yıllık olarak) kölelerin ilanları yer almaktadır. Şartların ağırlığına dayanamayıp kaçan kölelerin yakalanması için belirlenen ödülleri de yine gazetelerin bu kısımlarından öğrenmek mümkün olmaktadır. Hatta bir ilanda “şu kaçak keman çalabilir veya bu flüt çalabilir, bir diğeri de maharetlidir, okuma yazma bildiği için iyi kemancı olabilir şeklinde ibareler yer almaktadır (Southern, 1971, s.34-35).

Kadının İletişim Kurma Biçimi Olarak Blues Müzik

Popüler müzik diğer bir deyişle modernleşen müzik toplumların gelişimiyle olan ilişkisi göz ardı edilmeden, daha farklı bir şekilde incelenmelidir. Kapitalist sistemin dünyada ortaya çıkması ve gelişmesi bireyleri yalnızlaştırarak, müziği onların hayatında çok daha önemli bir yere oturtmuştur. Blues müzikte aslında bu dönemde ortaya çıkmış olup, insani olmayan şartlarda çalışan kölelerin bir iletişim kurma biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Çünkü kendilerini ifadeleri kısıtlanan bu kişiler, verimlilik düşüncesiyle bazı zamanlarda çalışırken şarkı söylemelerine izin verildiği için, içlerindeki ıstırabı bu şekilde ifade etmişlerdir.

Blues müziğe aynı zamanda kadınların tarafından bakıldığında, ilk olarak zorlu erkek hegemonyasında kadınların sesini duyurup kendilerini ifade etmek için bir kanal sağladığı ve kadınların özgürleşmesinin bir öncüsü olduğu ortaya çıkmaktadır (Steinfeld, 2016, s.5). Baskı sadece ırk veya sınıf çizgisinde gerçekleşmemektedir. Özellikle siyahi kadınlar, çeşitli ayrımcılık biçimleri, cinsiyet normları, nesneleştirme ve hatta şiddet ve istismar şeklinde bile baskı görmüşler ve bazı yerlerde hala görmektedirler. Blues müzik ile kadınlar bağımsızlıklarını, hatta cinselliklerini bile daha önce görülmemiş bir şekilde ve şaşırtıcı bir açıklık ve dürüstlikle ele alan bir platform oluşturmuşlardır (Winsby, 2012).

Blues müzik siyahi kadınların da öncelikle müzisyen olabilmesi için bir aralık oluşturmuştur. Siyahilerin köle olarak Amerika'ya getirildiği yıllarda hem beyaz hem de siyahi (zaten köle olduğu için) müzisyen olabilmek şansları neredeyse hiç yoktur. Buna karşılık 1900'lerin başında müzisyenlik kadınları için de yavaş yavaş bir meslek olarak görülmeye başlanmıştır. Ortaya çıkan bu değişim çeşitli tartışmalara yol açmış olup hem kadın hem de siyahi müzisyenlerin ortaya çıkmasını bir kısım sanatın dejenerasyonu olarak gördüğü için Blues müzisyenler ilk zamanlar gülünç bulunup aşağılanmıştır (Steinfeld, 2016, s.8).

Diğer yandan Blues müzik yapan kadınların çok hızlı bir şekilde popülerlik kazandığını da söylemek önemlidir. En önemlisi de siyahi kadınların erkeklerden daha önce Blues sanatçısı olarak anılmasıdır. Mamie Smith'in "Crazy Blues" şarkısı bir Afro-Amerikalı tarafından kaydedilen ilk vokal Blues şarkısı olarak kabul edilmektedir. O zamandan beri Blues kadınlar siyahlar ve beyazlar arasında popüler olma yolunda hızlı bir şekilde adım atmaya başlamıştır. Bu durum, ilk olarak kadınlara kendilerini ifade etmek için bir fırsat oluşturmuş olup, kadınların Blues sayesinde o güne kadar sahip olmadıkları güçlü, bağımsız hatta cinsel açıdan da özgür bir kimlik sahibi olmaları da mümkün hale gelmiştir (Winsby 2012).

Genel olarak kadınların Blues sanatçılarının yazdığı şarkı sözleri, kadınların erkeklerle olan rollerini tersine çevirerek kadınların bağımsızlığını ifade etmekle birlikte sıklıkla kadınlara yönelik istismara ve şiddetten bahsetmektedir. Şarkılarını konuşarak var olan yasalara ve eşitsizliklere karşı büyük bir savaş vermişlerdir. Yalnızca beyazların değil, aynı zamanda ataerkillerin egemen olduğu bir toplumsal düzene de meydan okumuşlardır. En önemlisi de kadın blues sanatçıların, toplumda yaygın olan kültürel yapıya karşı kadınların da ifade edilmesi gereken mesajları olduğunu şarkılarıyla söylemeleridir (Winsby, 2012).

Ancak Blues kadınların büyük inovasyonu sadece bağımsızlık ile ilgili değildir. Oluşturulan yenilik çok derin ve köklere dair olarak görülmektedir. Kadın Blues sanatçıları şarkı sözlerinde cinsellikle ilgili kimi zaman açık, kimi zamanda agresif sözler söylemişlerdir. Erkekleri ve kendilerini nesneleştirilenleri eleştirdikleri için onlar hiçbir zaman "hanımefendi" ya da "uyumlu" olarak görülmemişlerdir (Steinfeld, 2016, s.8). Özellikle o güne kadar konuşulmaya cinsellikten bahsetmeleri, mevcut toplumsal düzene meydan okumaları ve yalnızca siyahi kadınlar için de bütün kadınların özgürleşmesine destek vermeleri açısından, kadın blues şarkıcıları çok büyük ses getirmiş ve öncülük etmişlerdir.

Görüldüğü üzere, Blues müziğinin etkisi, Afrikalı Amerikalıların kimliğini ve sosyal açıdan toplumda onaylanmasının oldukça ötesine geçmiş bulunmaktadır. Dikkate değer biçimde, diğer sosyal hareketlere ve kadın direnişlerine ilham kaynağı oluşturmuştur. Bu hareketler Amerika Birleşik Devletleri ile de sınırlı kalmamıştır. Ayrıca politik çatışmaların o dönem daha az olduğu Avrupa'da Blues müziğin kabul edilmesi çok daha kolay olmuştur.

Günümüzde, Batı dünyasında çalınan en popüler müziklerin birçoğu uyarılma olmakla ve genellikle durum ve mesajın orijinal ifadesinden çok az şey taşımasına rağmen Blues unsurlarını içinde barındırmaktadır. Blues müziğin elementleri ortak kültürel köklere dayandırılan Latin Amerika ve Sahra Afrika'sı bölgelerinin popüler müziklerinde de görülmektedir. Blues ritimleri ve notaları, şarkı sözlerinde kadınların kendilerini ifade etme şekli olarak ve performans tarzları ile dünya çapında diğer müzik tarzlarını etkileyerek müzikal ve sosyal gelişimi güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, Blues müzik kadınların kendilerini ifade etmesi açısından oldukça önemli bir iletişim biçimi olarak görülmektedir. Çünkü hem ülkelerinden ayrılmaya zorlanan hem de Amerika'da

köleleştirilen kadınların, dünyaya seslerini duyurmak için müziği kullanması oldukça önemlidir. Dönemin şartlarının kadınlar için ne kadar zor olduğu da hesaba katıldığında, siyahi bir kadın olarak dünyaya yepyeni bir müziği sunarak, sıkıntılarını ifade etmeleri de iletişime bambaşka bir boyut kazandırmaktadır.

Yöntem ve Bulgular

Bu çalışma kapsamında, Blues sanatçılarından en iyi bilinen ve müziklerini iletişim kurma aracı şeklinde kullanmış olan Billie Holiday ile Nina Simon'un hem hayatları hem de şarkıları aynı paralelde değerlendirilerek içerik analizi yapılmıştır.

Berelson, “iletişimin yazılı/açık içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel tanımlarını yapan bir araştırma tekniği” (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s.17), Holsti ve Stone ise içerik analizini “bir metinde özelleştirilmiş karakteristiklerin nesnel ve dizgeli olarak kimlikli hale getirilmesine çıkarımlarda bulunma” olarak tanımlamışlardır (Aziz, 1994, s.119).

Berger'e göre içerik analizi “örnekleme yoluyla alınan bir iletişim biçiminde (komedi, haber programı, durum komedisi, soap opera...) herhangi bir ögenin (şiddet, kadın gibi) miktarını ölçmeye dayanan bir araştırma yöntemidir” (Yumlu, 1994, s.75). George Gerbner de içerik analizinin amacını şu şekilde ifade etmiştir: “Herhangi bir içerik analizinin amacı görünürde açık olmayan bir şey hakkında olanaklı, görünür çıkarımlar yapmaktır” (Güngör ve Binark, 1993, s.126). İçerik analizi, sosyal gerçeği, yani var olan durumu ve rolüğü şekli ile açığa çıkarmayı sağlamaktadır (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s.21).

Bu bağlamda Billie Holiday ve Nina Simone'un ve tüm şarkıları evren olarak alınmış olup, örnekleme araştırmanın amacı kapsamında “Gelişigüzel” şekilde belirlenmiştir. Seçilen şarkılar, sanatçıların hayatlarından da kesitler ve paralelliklerle birlikte ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir.

Billie Holiday

Billie Holiday, 1915 yılında Pensilvanya'daki Philadelphia'da dünyaya gelmiştir. Gerçek adı Eleanora Fagan'dır. Billie Holiday doğduktan sonra 13 yaşındaki annesi ve 15 yaşındaki babası ile birlikte Maryland'deki Baltimore'a taşınmışlardır. Barlarda şarkıcılık yapan babasının daha sonra orduya katılması üzerine annesiyle yalnız kalmışlardır. Bu süreçte zor günler geçirmişler ve para kazanmak için çok çalışmak zorunda kalmışlardır. Billie Holiday bu günlerde, 10 yaşındayken komşusunun cinsel saldırısına maruz kalmıştır. Bu olay sonrasında Holiday, yetkililer tarafından siyahi kızlar için yatılı bir Katolik okul olan Good Shepard House'a gönderilmiştir (Özçer, 2018). 1928'de, Holiday'in annesinin bulunduğu bölgedeki iş olanaklarının kısıtlı olması ve ekonomik zorluklar yaşamaları nedeniyle 1928 yılında New York'a taşınmışlardır. Babası Clarence Holiday ordudan döndükten sonra müzik kariyerine devam edebilmek için Holiday ve annesini terk etmiştir. Billie Holiday, burada bir süre yüz yaşına yakın olan, kölelikle iç içe bir yaşam sürmüş büyükannesiyile birlikte yaşamıştır (İdil, 2017). Bu dönem, Billie Holiday'in siyahilerin acıyla, insan onuruna aykırı eylemlere maruz kalışlarıyla ilgili bir bakış geliştirmesi açısından etkili olmuştur. Büyükannesinin ölümünden sonra aynı evde yaşayan kuzeninin baskılarına dayanamayıp annesinin çalışmakta olduğu geneleve yerleşmiştir. Annesiyle birlikte Harlem'de yaşamaya başlayan Billie Holiday, 14 yaşında bir kez daha cinsel saldırıya maruz kalmıştır. Sonrasında belki bir kabullenememe dürtüsüyle genelevde hayat kadını olarak çalışmaya başlamıştır. Annesiyle bir süre Harlem'deki bir genelevde yaşadığı süreçte, küçük yaşlarda yaşadığı cinsel saldırılar, siyahi ve kadın oluşuyla ilgili yaşadığı ayrımcılıklar ruhunda büyük yaralar açmıştır. Bu buhranlı ruh haline ve

acısına, ilk kez genelevde duyduğu Bessie Smith ve Louis Armstrong şarkılarıyla teselli bulmaya çalışmıştır. Genelevde çalıştığı sırada bir gün polis geneleve baskın düzenlemiş ve annesi bir süre hapiste, Holiday de ıslah evinde kalmıştır. Islah evinden çıktıktan sonra, annesinin depresyon dolayısıyla çalışamayacak durumda olması dolayısıyla Billie Holiday'in para kazanması gerekmiştir. Bunun sonucunda Harlem'deki bir kulübe dansçı olmak için başvurmuş ve provalara katılmıştır. Bu seçimlerde dans etme yeteneği olmadığını fark etmiş fakat bir işe ihtiyacı olduğu için şarkı söylemeyi teklif etmiş ve şarkı söyleme kariyeri böylece başlamıştır (Sutton, 2012).

Kadın Blues Sanatçılarının İletişim Kurma Biçimi Olarak Müzik: Billie Holiday

Billie Holiday, 1932 yılında Harlem kulüplerinde şarkı söylemeye başlamıştır. Billie adını bu tarihlerde oyuncu Billie Dove'dan ilhamla almıştır. Diğer siyahi kadın blues şarkıcıları gibi ekonomik zorluklar nedeniyle başladığı şarkı söyleme eylemi, kişisel yaşamının ve toplumsal konumunun getirdiği zorluklarla başa çıkabilmek için geliştirmiş olduğu bir mekanizma ve sonuç olarak da kendisini ifade edebilmek amacıyla kullandığı yegâne araç haline gelmiştir. Henüz çocuk yaşlarında siyahi olduğu için ekonomik ve toplumsal zorluklarla mücadele etmek zorunda kaldığı bir dünyada yaşamakta olan Holiday, cinsiyetinin kadın olması dolayısıyla da eril zorbalıkla, cinsel şiddetle mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Billie Holiday daha önce hiçbir müzik eğitimi almamış olmasına rağmen insanlar farklı şarkı söyleyiş tarzından, buğulu sesinden çok etkilenmiş ve bu durum 1933'te ilk albüm kaydını yapmasına zemin hazırlamıştır. Kendisini çalıştığı gece kulübünde keşfeden; Bessie Smith, Bennie Goodman, Aretha Franklin, Bob Dylan gibi isimleri de keşfetmiş olan plak yapımcısı John Hammond, Billie Holiday için, "Bir melodi etrafında şarkı söyleme şekli, esrarengiz harmonik duygusu ve lirik içerik duygusu, on yedi yaşında bir kız çocuğu için neredeyse inanılmazdı" demiştir (Nicholson, 1995, s.39).

Billie Holiday, 1930'lu yılların sonunda herkes tarafından bilinen, başarılı ve köklü bir sanatçı haline gelmiştir. Fakat ırk ayrımı ve toplumsal cinsiyet ayrımı hayatını her dönemde etkilemeye devam etmiştir. 1937'nin sonları, 1938'in başlarında yalnızca beyazlardan oluşan Artie Shaw Orkestrası'na dâhil olan ilk siyahi kadın olmuştur. Bu yıllarda gerçekleştirilen turnede özellikle Güney'de siyah olduğu için restoranlarda yemek servis edilmemesi gibi birçok hakaret ve aşağılamaya maruz kalmıştır (Broady, 2015). 1939 yılında, siyah mücadelesinin siyah erkeklerle özdeşleştiği; siyahi kadınların para kazanmak için beyaz kadınların yanında hizmetçilik ya da fuhuş yapmaya zorlanmak suretiyle kamusal alandan hem siyah ve beyaz erkekler hem de beyaz kadınlar tarafından dışlandığı bir dönemde ekonomik özgürlüğünü elde eden bir kadın olarak siyah mücadelesinde çok önemli bir yere sahip olan *Strange Fruit* adlı şarkıyı seslendirmiştir (O' Dell, 2002). Siyahilerle ilgili seslendirilmiş olan ilk eser olan bu şarkı, özellikle Güney'de işlenen çok sayıdaki siyah cinayetinden biri olan, siyahi iki gencin katledilerek bir ağaca asılmasından sonra kaleme alınmış bir şiirden bestelenmiştir (Nicholson, 1995). Siyahi erkeklerin mücadelede kadınlara bir alan bırakmadıkları bir dönemde Holiday ırk ayrımına vurgu yapan, insanların ırkları dolayısıyla vahşice katledilmelerine karşı duran bir şarkıyı seslendirerek mücadeleye şarkılarıyla katılmıştır. Bu durum müziğindeki iletişim alanını pekiştirmiş, ayrımcılıkla ilgili düşüncelerini sahneden anlatma imkânını tanımıştır.

Southern trees bear strange fruit (**Güneydeki ağaçlar tuhaf meyve verir**)

Blood on the leaves and blood at the root (**Yapraklarında ve köklerinde kan**)

Black bodies swinging in the southern breeze (**Siyah bedenler salınıyor Güney'in melteminde**)

Strange fruit hanging from the poplar trees (**Tuhaf meyve sarkıyor kavak ağaçlarından**) (**Strange Fruit Billie Holiday**)

Bu çarpıcı sözler, Billie Holiday'in kendine has söyleyiş tarzıyla birleşerek dinleyenler üzerinde etki bırakmış, siyah hareketinde müziğin kullanımının pekişmesi açısından önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle siyahilerin yaşamını ve içinde yaşadıkları zor şartları vurgulaması açısından şarkı oldukça önemli bir yere sahiptir. "Güneydeki ağaçlar tuhaf meyve verir" derken siyahilerin buldukları bölgede "tuhaf" olarak algılandıkları vurgulanmaktadır.

Billie Holiday yaşamının ve kariyerinin ilerleyen yıllarında çocukluğundan itibaren yaşamın zor koşullarıyla mücadele etmek durumunda kalmasının da etkisiyle çeşitli ruhsal sorunlar yaşamış, bu sorunları alkol, uyuşturucu ve psikolojik, fiziksel ve ekonomik şiddete maruz kaldığı ilişkilerle aşmaya çalışmışsa da bunlar kendisini daha da zor durumlara sokmuş, yeniden zor günler yaşamaya başlamıştır (Nicholson, 1995). Çocukluğunda ve yetişkinliğinde yaşadığı zor günleri müziğiyle ifade edebilmiştir. Kadın olmanın zor olduğu bir dönem ve toplumda bir de siyahi bir kadın olmanın zorluklarını sonuna kadar yaşayan, henüz küçük bir çocukken yaşadığı bölgenin tehlikeleriyle, erkeklerin cinsel şiddetiyle, babasının annesini ve kendisini terk edişiyile mücadele etmek zorunda kalmış bir müzisyen kadın olarak tüm bu zorluklarla baş etme uğraşında müzik etkin bir rol oynamıştır. Yaşadığı tüm acılar sesinde ve sözlerinde vuku bulmuş, blues müzik, konuşma ile anlatıldığında bu kadar etkili olamayacak bir iletişim kurma pratiği haline gelmiştir. 1941 yılında ilk kez seslendirdiği *God Bless The Child* adlı şarkı, Billie Holiday'in atlatamadığı çocukluk travmalarına atıfta bulunmakta, belki hiç anlatamadıklarını müziğin gücüyle anlatmaktadır. Aynı zamanda, yoksulluğun, şiddetin özellikle cinsel şiddetin yaygın olduğu siyahi topluluklar gibi topluluklarda yaşayan tüm çocukların acılarına ortak olan bir dilek niteliğindedir. "Mama may have, (Anne sahip olabilir) / Papa may have (Baba sahip olabilir) / But God bless the child who's got his own (Ama Tanrı kendi başına olan çocuğu korusun)/Who's got his own (Kendi başına olan)" (**God Bless the Child, Billie Holiday**) (www.billieholiday.com, 2010).

Billie Holiday'in; yoksulluk, yalnızlık, acı, şiddet ve ayrımcılıkla dolu 44 yıl süren kısa yaşamının son günlerinde alkol ve uyuşturucu nedeniyle sesi zarar görmüş ve şarkı söyleyememiştir. Sonrasında, 1959 yılında siroz nedeniyle hayatını kaybeden Billie Holiday'in ardından Amerikalı siyahi şair Langston Hughes'ın yazdığı *Billie Holiday İçin Şarkı* adlı şiirinde şu cümleler kullanılmıştır: "Ne arıtabilir kalbimi şarkıdan/ Ve hüzünden/ Ne arıtabilir kalbimi/ Fakat şarkıdaki hüznün neden/ Ne arıtabilir kalbimi/ Şarkının kederinden" (**Billie Holiday İçin Şarkı, Langston Hughes**) (Özçer, 2018).

Bu şiirde Hughes, Holiday'in hüznünü şarkıları aracılığıyla anlattığından bahsetmiştir. Hüznü ve duygulu şarkılarının zorluklarla geçen yaşamının eseri olduğunu, aslında bu yaşamın içerisinde sessiz kalan hüznün sanat aracılığıyla şarkı haline gelerek bir iletişim aracı olması anlatılmıştır.

Amerikalı siyahi şair Rita Dove da Billie Holiday'in ölümünün ardından bir şiir yazmıştır. *Kanarya* adlı bu şiirdeki şu cümlelerle Dove, kadın olmasının da etkisiyle Holiday'in hüznünü yansıtan, özgür olmak için çabalayan güçlü kadın kimliğinden bahsetmiştir: "Billie Holiday'in yanık sesinde/ Işıklar olduğu kadar gölgeler de vardı... ..Gerçek şu ki kuşatma altındaki kadınların icadı/ Aşk efsanesinin hizmetinde yontmak içindi." (**Kanarya, Rita Dove**) (Özçer, 2018).

Rita Dove bu dizelerle, aynı toplumun zorluklarını anlayan bir kadın hassasiyetiyle, Billie Holiday'in yaşamındaki gölgelerin nasıl şarkılarına ve sesine yansıyor acılarını anlatan bir araç olarak ışığa dönüşmesinden bahsetmiştir. Ayrıca "Özgür olamıyorsan, gizemli ol" dizesiyle de kadınların sorunlarından, hüznlerinden bile bahsetmesine izin vermeyecek kadar kadınların özgürlüğünü kısıtlayan bir toplumda, kadınların gizemli olması gerekliliğinden ve Holiday'in yaptığı gibi açıkça anlatamadığı hüznünü sesine ve şarkılarına yansıtarak iletişim kurabileceğinden bahsetmiştir.

Nina Simone

Gerçek adı Eunice Waymon olan Nina Simone, 1933 yılında Amerika'nın Kuzey Carolina eyaletindeki Tryon kasabasında dünyaya gelmiştir. Müzikle, annesinin vaiz olarak görev yaptığı kilisede, ayinlere gittiği zamanlarda kilisedeki piyanoyu çalarak 4 yaşında tanışmıştır (Garbus, 2015). Daha sonra kilise korosunun düzenlediği etkinliklerde de yer almıştır. Bu etkinliklerden birinde seyirciler arasındaki iki beyaz kadından biri olan müzik öğretmeni Bayan Mazzanovich, Nina Simone'a ders vermeye karar vermiş ve Nina Simone 5 yıl sürecek klasik piyano eğitimine başlamıştır. Siyahilerin ayrı yerleşim bölgelerinde yaşadığı, otobüslerde aynı koltuklara oturamadığı, siyahi kadınların beyazların hizmetçisi olduğu bir dönemde beyaz bir kadının yetenekli siyahi bir kıza ders verme isteği aynı zamanda bir kadın dayanışması örneğidir. Demiryollarının siyahilerin ve beyazların yerleşim bölgelerini birbirinden ayırdığı bu dönemde Simone, her hafta sonu müzik eğitimi için demiryolunu geçerek Bayan Mazzanovich'e gitmekteydi. Bu derslerde Bayan Mazzanovich ve Simone Bach, Beethoven, Brahms gibi klasik müzik dâhilerinin eserlerini çalışmaktaydılar. Nina Simone, bu dönemde birçok konser vermiş ve konserden elde edilen gelir Bayan Mazzanovich'in oluşturduğu "Eunice Waymon" fonunda birikmiştir. Nina Simone müzik eğitimine bu fon aracılığıyla devam etmiştir (Simone, 1991). Verdiği bir röportajda, bu dönemlerde evde ırk ayrımından, siyahların ve beyazların farklı yerleşim bölgelerinden bahsetmenin yasak olduğundan, bu nedenle de bilinçli olarak ayrımcılığın farkına varamadığından bahsetmiştir. Liseden mezun olduktan sonra Curtis Müzik Enstitüsü'ne yaptığı burs başvurusunun reddedilmesinin nedeninin siyahi olması olduğunu anladığında ise büyük bir şok yaşamıştır (Garbus 2015). Bu tarihten sonra Amerika'nın ilk siyahi klasik müzik sanatçısı olma isteği duyduysa da ekonomik zorluklar nedeniyle Atlantic City'de bir barda piyano çalmaya ve bar sahibinin işe devam etmek istiyorsa şarkı da söylemesi gerektiğini belirtmesi üzerine şarkı söylemeye başlamak zorunda kalmıştır. Hayatında ilk defa bu şekilde, paraya ihtiyacı olduğu için şarkı söylemeye başlayan Nina Simone, ailesinin günah olarak addedecekleri bu eylemi öğrenmemeleri için Eunice Waymon olan adını Nina Simone olarak değiştirmiştir. Başlarda her türlü müziği icra eden Nina Simone, sonrasında yalnızca Blues müzik yapmıştır (Simone, 1991). Nina Simone'un zorunluluk olarak başladığı şarkı söyleme eylemi, dolayısıyla müzik; cinsiyetinden ve ırkından dolayı eril ve toplumsal bakışın getirdiği zorluklarla boğuşurken kendini ifade edebildiği yegâne araç haline gelmiştir.

Kadın Blues Sanatçılarının İletişim Kurma Biçimi Olarak Müzik: Nina Simone

Nina Simone, 25 yaşında, 1958 yılında ilk albümü *Little Girl Blue*'yu, çıkarmıştır (www.ninasimone.com, 2018). Bu tarihten sonra birçok hayranı olan bir blues sanatçısı haline gelmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi bu tarihlerde Amerika'daki haklar hiyerarşisinde siyahi kadınlar siyahi erkeklerden sonra son sırada bulunmaktaydılar. Öyle ki siyahi kadınlar kendilerini *other others (diğerinin diğerleri)* olarak tanımlamışlardır (Krolokke and Sorensen, 2012). Fakat Nina Simone gibi müzik aracılığıyla kendilerine bir ifade alanı oluşturabilmiş kadınlar kamusal alanda kendilerini var edebilmişler ve bunu davranışlarına yansıtmışlardır.

Tüm bunlara rağmen Simone, evlendikten sonra polis memurluğunu bırakıp menajeri olmak isteyen, âşık olduğu Andrew Stroud'un isteğini kabul edip eşine kariyeri konusunda söz sahibi olma hakkı tanımıştır. Andrew Stroud, Nina Simone'un *Carnegie Hall*'da konser verme hayalini gerçekleştirmiştir. Dünyanın en ünlü konser salonlarından birinde gerçekleşen bu konser sonrasında Nina Simone tüm dünyada tanınan bir isim haline gelmiş ve her ırk ve cinsiyetten birçok insanı kendine hayran bırakmıştır. Fakat daha sonra Andrew Stroud'un bunu, Simone üzerinde bir tahakküm kurma amacıyla yaptığı anlaşılmaktadır. Evliliklerinin üzerinden bir süre geçtikten sonra Nina Simone Andrew Stroud'un onu çok çalıştırdığından, bu nedenle kızı Lisa'ya yeterince vakit

ayırmadığından ve çok yorulduğundan bahsetmektedir. Üstelik neredeyse evliliğinin ilk günlerinden beri, hamileliğini de kapsayan süreçte fiziksel/psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalmıştır. 1960'tan sonrasına tekabül eden bu yıllarda kadınlar iş hayatına ve siyasi hayata katılma gibi haklarını elde etmiş olsalar dahi sosyal ve özel hayatlarında hala birçok ayrımcılığa maruz kalmaktaydılar. Özellikle siyahi kadınlar; kadın ve siyah oldukları için beyaz erkeklerden, siyah oldukları için beyaz kadınlardan, kadın oldukları için de siyah erkeklerden çeşitli türde şiddet görmüşlerdir. Üstelik ırk ayrımı nedeniyle kadın mücadelesine katılımlarını sağlamakta zorlanmış, bunun sonucunda cinsiyetçi koşullanmayı içselleştirerek, büyük ve onarılamaz ölçüde cinsiyetçiliğe maruz kalmışlardır (Hooks, 2012, s.77). Hemen hepsi eşleri ya da sevgilileri ve diğer erkekler tarafından psikolojik/fiziksel/cinsel şiddete maruz kalmışlardır. Nina Simone, yıllar sonra bu şiddeti Andrew'un onu kendi hariç herkesten koruduğunu ve ondan çok korktuğunu söylediği bir röportajda anlatmıştır. Belgesel içerisinde paylaşılmış olan röportajda "Özgürlük nedir?" sorusuna "Benim için özgür olmak korkmamak." yanıtını vermiştir (Garbus, 2015). Yani Nina Simone, Andrew Stroud'la olduğu anlarda kendini özgür hissetmemiştir. Kızı Lisa'nın dünyaya geldiği tarih olan 1962'de seslendirdiği *Brown Baby* isimli şarkı özgürlüğe, ırk ayrımına ve erkek şiddetine vurgu yapmaktadır: **As you grow up I want you to drink from the plenty cup (Sen büyürken, bereket kupasından içmen istiyorum)**

I want you to stand up tall and proud (Dik durmanı ve gurur duymanı istiyorum)

And I want you to speak up clear and loud (Açık ve sesli konuşmanı istiyorum)

Brown Baby (Kahverengi Bebeğim) (Nina Simone, Brown Baby, 1962).

Direkt olarak herhangi bir kaynak olmamakla birlikte, bu cümlelerle bebeği Lisa ile konuşmakta olduğu izlenimini veren Simone, ondan toplumun kadından beklediği rollerini üstlenmemesini ve her türlü ayrımcılığa karşı durmasını istemektedir. Sanki küçük bir kız çocuğu başına gelecekler ile ilgili şarkıda uyarılmaktadır. Bu durumda siyahilere olan eşitsizlik karşısından dik durması öğütlediği için bir bakıma Simone kendisinin dik durduğunu da ifade etmeye çalışmıştır.

And I want you to walk down freedom's road (Ve özgürlüğün yolundan gitmeni istiyorum)

When out of men's heart all hate is hurled (Erkeklerin kalbinden nefret atıldığı zaman)

Sweetie you gonna live in a better world (Tatlım, daha iyi bir dünyada yaşayacaksın). (Nina Simone, Brown Baby)

Bu cümlelerde özgürlük vurgusu yapılmakta ve dünyada oluşturulmuş olan eril sistemde tahakküm kuran konumundaki erkeklerin kötülüklerinden dem vurulmaktadır. Nina Simone'un seslendirdiği ve yazdığı şarkıların içerdikleri anlam, yaşantısıyla paralel bir tutum sergilemiştir, yani onun için bir iletişim aracı olmuştur. Her ne kadar hayatında olumsuzluklar olsa da ve yaşamı eleştirse de Simone'un bu sözlerinden içinde taşıdığı ve kaybetmediği umudu da gün yüzüne çıkmaktadır. Diğer yandan, *When out of men's heart all hate is hurled* (Erkeklerin kalbinden nefret atıldığı zaman) *Sweetie you gonna live in a better world* (Tatlım, daha iyi bir dünyada yaşayacaksın) cümleleriyle de ataerkil sisteme yönelik bir eleştiri yapmaktadır.

Nina Simone'un yine bu tarihlerde, siyah hareketine katılarak (Medeni Haklar Hareketi) aktivist bir tutum geliştirmesi ve bunu müziğine yansıtması tesadüf değildir. Bu tarihlerden sonra sahneyi ve müziği; öncesinde görmezden gelmek istediği ırk ayrımına karşı durmak ve siyah mücadelesine destek vermek için araç olarak kullanmıştır. Bu dönemde icra ettiği protest müziği *Medeni Haklar Müziği* olarak adlandırmıştır (Garbus, 2015). *Backlash Blues*, *Mississippi Goddam*, *Four Women*, oyun yazarı Lorraine Hansberry'nin oyununu şarkılaştırdığı *To Be Young, Gifted and Black*, Marthin Luther King'in ölümünün üzerine yazdığı *Why? (The King of Love is Dead)* gibi ayrımcılık karşıtı protest şarkılar seslendirmiştir. Ve çok uzun bir süre bu müzik türünü icra etmeye devam etmiştir. 15 Eylül 1963'te Birmingham'da 4 küçük kızın yaşamını yitirdiği, 20 siyahinin yaralandığı kiliseye

düzenlenen bombalı saldırıdan sonra *Mississippi Goddam (Lanet Mississippi)* isimli, Blues tarihinin en öfkeli şarkısını yazmıştır (Garbus, 2015):

Alabama's gotten me so upset (**Alabama beni çok üzdü**)

Tennessee made me lose my rest (**Tennessee huzurumu kaçırdı**)

And everybody knows about Mississippi goddam (**Ve lanet Mississippi'yi herkes biliyor**)

Hound dogs on my trail (**Peşimde av köpekleri**)

School children sitting in jail (**Okul çocukları hapiste**)

Black cat cross my path (**Önümden kara kedi geçti**)

I think every day's gonna be my last (**Bana her gün son günüm gibi geliyor**)

Lord have mercy on this land of mine (**Ama ülkem yalanlarla dolu**)

We all gonna get it in due time (Hepimiz sinekler gibi öleceğiz (**Mississippi Goddam, Nina Simone, 1963**)).

Sahne sanatçısı ve aktivist Dick Gregory, Mississippi Goddam'la ilgili, "Kadınlarda farklı bir şey var. Siyahların yıllardır çektiklerine bakarsanız tek bir siyah erkekte bile 'Lanet Mississippi' diyecek cesaret olmamıştı. Sonra o küçücük kadın sorunlardan söz edince ne kadar mutlu olmuşlardı. Hepimiz söylemek istiyorduk, o söylemişti: 'Lanet Mississippi!' demiştir (Garbus, 2015). Bu kadar sert sözlerin bir kadın tarafından kaleme alınmış olmasının nedeni her alanda, toplumun her kesiminden fakat en çok da evlendiği adam Andrew Stroud'dan gördüğü baskı ve şiddet olmuştur. Nina Simone, bu sert sözlerle, uzun süre kötü bir şey olmadığına kendini inandırmaya çalıştığı erkek şiddetine, uzun süre kabullenemediği ırk ayrımına karşı öfkesini dışa vurmaktaydı. Erkek şiddetinin sonucunda Simone; yazdığı ve seslendirdiği şarkılarla, çaldığı müzikle kendini ifade etmeye karar vermiş ve bunda oldukça başarılı olmuştur. Nina Simone ırk ve toplumsal cinsiyet sorunlarını eserlerinde sık sık dile getirmiştir. Simone, yakın arkadaşı oyun yazarı ve aktivist, feminist Lorraine Hansberry'nin politik eğitimini başlattığını ve kendisini onun sayesinde beyaz insanların yönettiği bir ülkede siyahi bir insan olarak ve erkeklerin yönettiği bir dünyada bir kadın olarak gördüğünü söylemiştir (Perry, 2018). Yani 60'lı yıllarda ırk ve cinsiyet konusunda politize olmuş, özel hayatında eril şiddetle ilgili çözemediği ve ifade edemediği sorunları şarkılarıyla ifade etmiştir. 1966 yılında yazdığı *Four Women* adlı şarkıda 4 kadının hikâyesini onların dilinden anlatmıştır. Şarkının ilk bölümde siyah tenli Sarah Teyze'nin zorluklarından bahsedilmektedir:

My skin is black (**Tenim siyah**)

My arms are long (**Kollarım uzun**)

My hair is woolly (**Saçlarım yün gibi**)

My back is strong (**Sırtım güçlü**)

Strong enough to take the pain (**Acıyı kaldıracak kadar güçlü**)

Inflicted again and again (**Tekrar ve tekrar maruz bırakıldı**)

What do they call me (**Bana ne derler**)

My name is Aunt Sarah (**Benim adım Sarah Teyze**) (**Four Women, Nina Simone, 1966**).

Bu şarkıda açık bir şekilde bir siyahi kadın tanımlanmıştır. Kendilerini oldukları gibi kabul eden siyahi kadınların çektikleri acılar Sarah Teyze örneği kullanılarak ifade edilmiş olup aslında bu cümleler bütün siyahi kadınlar için yazılmış gibi görünmektedir. Şarkının ikinci bölümünde beyaz bir adamın siyahi annesine cinsel saldırıda bulunması sonucu dünyaya gelen Saffrona'dan bahsedilmektedir:

My skin is yellow (**Tenim sarı**)

My hair is long (**Saçım uzun**)

Between two worlds (**İki dünya arasına**)

I do belong (**Aitim**)

My father was rich and white (**Babam zengin ve beyazdı**)

He forced my mother late one night **(Bir gece geç saatte annemi zorladı)**

What do they call me **(Bana ne derler)**

My name is Saffronia **(Benim adım Saffronia) (Four Women, Nina Simone, 1966).**

Şarkının bu kısmında da tecavüz sonucu dünyaya gelen bir kız çocuğunun yakarıışı anlatılmaktadır. Toplumsal baskılar yüzünden kendisini hiçbir yere ait hissedemeyen pek çok aynı duruma maruz kalmış olan kadınlar ve kız çocuklarının durumları bütün dünyaya bu şarkı vasıtasıyla aktarılmıştır. Şarkının üçüncü bölümde bir hayat kadınından bahsedilmektedir. Bir hayat kadınının neler hissettiğini anlatılmaktadır. Öyle bir dönem için bir hayat kadınıymış gibi cümleler kurmak (çünkü şarkı birinci tekil şahısla yazılmıştır) oldukça cesur bir hareket olup, bir bakıma da düzenin eleştirisidir. Sarkastik bir şekilde kendisini sunan bir kadın anlatılmakta olup, aslında kendisinin dışarıdan görülen şekli ifade edilmektedir. Diğer yandan o dönemde bu tür konulardan bahsedilmesinin ne kadar zor olduğu hesaba katılırsa, Nina Simone hayat kadınlarının da aslında bulunduğu durumu böylesi zor zamanlarda büyük bir cesaret örneği sergileyerek şarkısına konu etmiştir.

My skin is tan **(Tenim yanık)**

My hair is fine **(Saçım hoş)**

My hips invite you **(Kalçalarım seni davet eder)**

my mouth like wine **(Ağzım şarap gibidir)**

Whose little girl am I? **(Ben kimin küçük kızım?)**

Anyone who has money to buy **(Birin almaya için parası varsa)**

What do they call me **(Beni çağırırken ne yaparlar)**

My name is Sweet Thing **(Benim adım tatlı şey) (Four Women, Nina Simone, 1966).**

Şarkının son bölümünde ise köle olarak doğmuş bir çocuğun hikâyesi anlatılmaktadır. Kullanılan cümlelerden anlaşıldığı üzere küçük bir çocuğun yaşadıklarını empati kurarak ifade eden Simone, köle bir çocuk olmanın ne kadar zor olabileceğini ifade etmek istemiştir.

My skin is Brown **(Tenim kahverengi)**

My manner is tough **(Tavrım sert)**

I'll kill the first mother I see **(Gördüğüm ilk anneyi öldüreceğim)**

My life has been too rough **(Hayatım çok sert geçti)**

I'm awfully bitter these days **(Bu günlerde son derece yakıcıyım)**

Because my parents were slaves **(Çünkü ebeveynlerim kölelerdi)**

What do they call me? **(Bana ne derler?)**

My name is Peaches **(Benim adım, fındık.) (Four Women, Nina Simone, 1966).**

Bu şarkıda Nina Simone, birbirinden farklı hayatlara sahip fakat ortak acıları bulunan dört kadının hikâyesini anlatmıştır. Kadının güzelliğine, narinliğine dikkat çekilen şarkıların aksine, ırk ayrımı ve erkek tahakkümü altında çeşitli türde zorluklara göğüs germek zorunda bırakılan kadınların anlatıldığı şarkı, Nina Simone'un kadın dayanışmasına bulunduğu katkılardan biridir. Kadının ve özellikle siyahi kadının algılanış şeklinin hizmet etmek, erkeklere güzel görünüp onları eğlendirmek, olabildiğince sesini çıkarmamak olduğu bir dönemde kadınların, özellikle de siyahi kadınların toz pembe olmayan yaşamlarına dikkat çekerek, bu kadınların sesi olarak müziğini etkili bir iletişim aracı olarak kullanmıştır.

Nina Simone, Medeni Haklar Hareketi'ne katıldıktan sonra siyasi şarkılara ağırlık vermiş ve Malcolm X, Betty Shabaz, Marthin Luther King, Lorraine Hansberry gibi siyah hareketinin öncü isimleriyle ortak politik bir amaç uğrunda mücadele etmeye başlamıştır. Fakat gün geçtikçe bu mücadele içerisinde gittikçe öfke dolu olmaya başlamış, şiddet karşıtı olmadığını söylemiş hatta şiddeti savunmaya başlamıştır. Protest şarkıları, şiddet dolu demeçleri nedeniyle birçok televizyon programında yer alamamış, birçok mekânda sahne alamamıştır. Nina Simone bir röportajında

şiddetle ilgili, “Bana kalsa katil olurdu. Bir sürü silah alır, Güney’e giderdim ve şiddete şiddetle, silaha silahla karşılık verirdim. Ama kocam ‘silahlar hakkında bir şey bilmiyorsun’ dedi ve öğretmeyi reddetti. Elimdeki tek şey müzikti, o yüzden onu dinledim” şeklinde bahsetmiştir (Garbus, 2015). Öfkelerini artık birçok mekânda sahne almamayı, televizyon programlarına çıkmamayı kabullenecek kadar dışa vurma ihtiyacı hissetmekteydi. Bu şekilde müziğini içindeki öfkeyi anlatmak için bir mesaj aracı olarak kullanmıştır. Aslında hayatı boyunca bu öfkeyle, tüm şarkılarıyla bir şeyler anlatmaya çalışmıştır. Aslında şarkıları ve artık göstermekten kaçınmadığı öfkesi Nina Simone’un yardım çığlıklarıdır. Bu durumun çıkarımı, sanatçının gerçek rolünün değişim ihtiyacına dikkat çekmek mi olduğunun sorulduğu bir röportaja verdiği cevaptan yapılabilmektedir:

“Bu benim yapmayı seçtiğim bir şey ve bunu yapmak için bir zorunluluk hissettim. Yani, benim rolüm bu. Ama bazen, keşke öyle olmasaydı diyorum. Mesaj vermeye çalışmayan sanatçılar herhâlde daha mutludurlar. Ama ben Nina’yla yaşamak zorundayım ve bu çok zor bir şey” (Garbus, 2015). 1960’lı yılların sonuna tekabül eden bu zaman zarfında aynı zamanda Nina Simone, öfke nöbetleri ve depresyonla mücadele etmekteydi. Bu yardım çığlıklarından günlüğüne yazdığı, “Her gece giyinme odası denen bu pis yerlerde yıllarca yıpranıp neredeyse tükendim. Üzgünken mutluluk taklidi yaptım. İçimden ‘biri bana yardım etsin’ diye çığlık atıyorum ama sesim duyulmuyor, sessiz bir çığlık gibi...” cümlelerinde de bahsetmiştir Garbus, 2015).

Nina Simone’un bu öfkesi ve bunu dışa vurma biçimi, bu çığlık ve buhranların, insanların ırkları nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmalarının yanı sıra, esas nedeninin insanların kadın oldukları için ayrımcılığa, baskı ve şiddete maruz kalmaları, Nina Simone’un da o kadınlardan biri olması, günlüğüne yazdığı şu cümlelerden anlaşılmaktadır: “Andrew ile muhtemel intiharımı konuştuk. Bana hiç acı çekmeyeceğini, hatta rahatlayacağını söyledi. Ondandır nefret ediyorum, onu terk etmeye niyetliyim, eğer dayaklar sürerse Andy-dayaklara katlanamıyorum-içimi öldürüyor” (Simone, 1991).

Nina Simone, 70’lere gelindiğinde, Amerika’da yaşamak istemediğine karar vermiş ve bir daha asla geri dönmek istemediğini söyleyerek eşi Andrew’dan boşanıp eski Amerikalı köleler tarafından kurulan bir ülke olan Afrika’daki Liberya’ya gitmiştir. Ayrılırken eşi Andrew’a hitaben şu cümleleri yazmıştır: “Vereceğim bir şey kalmadı Andrew. Konuşamayacak kadar yorgunum. Sen kendi yoluna, ben benimkine. Mümkünse insanlarla pek işimin olmayacağı bir yere. Garip bir biçimde huzurluyum (Simone, 1991).

Afrika’da hayatının en mutlu günlerini yaşadığını söyleyen Nina Simone, Liberya’da şarkı söylememiş, sahneye çıkmamış ve piyano çalmamış, hatta piyanodan nefret ettiğini söylemiştir. Dört yaşından beri piyano çalmış olan Nina Simone’un bu tavrının ardında gerçekten özgür hissediyor oluşu yatmaktadır.

“Amerika’nın bir ara rüyamda gördüğüm bir şey olduğunu ve artık hiç var olmamış gibi yok olduğunu düşündüğümü hatırlıyorum. O sadece eskiden gördüğüm bir rüyaydı ve kendi çabamla uyanmıştım. Çünkü orada, o hapishanede çok uzun çalışmıştım. Ama artık evimdeyim, artık özgürdüm ve geri dönmeyecektim” (Garbus, 2015).

Bir röportajında sarf ettiği bu cümleler, Nina Simone, insanların yalnızca ırklarından/renklerinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldığı ve ilişkisinde gördüğü şiddet nedeniyle özgür hissetmediği Amerika’dan ayrılınca kendisini gerçekten özgür hissettiğini kanıtlar niteliktedir. Simone, aynı zamanda yine bir röportajında sahnede şarkı söylerken kendisini birkaç kez özgür hissettiğinden bahsetmiştir. Özgür hissetmek, sesini duyurmak, içindekileri dışa vurma için şarkı söyleyen ve kendisini ifade ettiği Blues müzikten güç alan bu kadın, ırk ayrımcılığı, etnik tahakküm ve eril

tahakkümden sıyrıldığında kendisini gerçekten özgür hissetmiş ve artık müziğe, yani kendisini ifade etmek için bir araca ihtiyaç duymamaya başlamıştır. Fakat bir süre sonra para kazanmak zorunda olduğu için Fransa'ya yerleşmiştir. Bu tarihlerde uzun bir aradan sonra tekrar sahneye çıktığı Montreux Caz Festivali'nde kurduğu şu cümleler, kendisini müzikle ifade ettiğini kanıtlar niteliktedir:

“...Çok hoş, beni unutmamışsınız. Unuttuğunuzu sanmıyordum ama yorgunum. Ne demek istediğimi anlamıyorsunuz. Şov dünyasında bir sürü insan diyor ki; ‘Eskiden bir yıldızdı. Artık ta dibe vurdu.’ Bunun gibi, benim için hiç anlamı olmayan şeyler. Umarım beni veya ruhumu yakında başka bir alanda, başka bir düzlemde görürsünüz. Sizi düş kırıklığına uğratmak istemiyorum ama böyle hissediyorum. Sanırım şu sıralar nasıl biri olduğumu anlatmanın tek yolu Janis Ian’ın bir şarkısını söylemek olur” (Garbus, 2015).

Nina Simone, bu cümlelerden sonra Janis Ian’ın *Stars* şarkısını söylemiştir. Şarkıda geçen şu sözlerle, her şeye rağmen yaşadığı düş kırıklıklarını arkasında bırakmadığı ve geçmişteki travmaların izlerin acısının yorgunluğunu taşıdığı anlaşılmaktadır:

Some make it when they're young (**Kimi gençken ünlü olur**)
Before the world has done its dirty job (**Dünya henüz onları kirletmemişken**)
And later on, someone will say – (**Sonra biri der ki-**)
“You've had your day. “You must make way” (“**Senin zamanın geçti, artık başkasına yer var**”)
But you never know the pain (**Fakat asla anlamayacaksınız**)
Use in a name you never owned (**Kendine ait olmayan bir ismi kullanmanın acısını**)
Or the many years forgetting what you know too well (**Çok iyi bildiğin bir şeyi unuttuğun yıllar**)
That the ones who gave the crown have been let down (**Tacı veren sen düş kırıklığına uğratıldın**
(**Stars, Nina Simone, 1987**).

Amerika'dan uzaktaki tüm özgürlük hissine rağmen geçmişteki kötü günlerin ve yaşadığı travmaların izleri kalmış, ilerleyen yıllarda Nina Simone'a manik depresif ve bipolar bozukluk teşhisi konmuştur. Nina Simone, hayatının bu evresinde ilaçların yanı sıra müzikten güç almış, iyileşme evresinde müzik çok büyük bir etken olmuştur. Kızı Lisa Simone, bu durumu, “Müzik yaparken çok mutlu oluyordu. Bence onu müzik kurtardı.” sözleriyle anlatmıştır (Garbus, 2015).

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada Nina Simone ve Billie Holiday örnekleriyle Blues müzik aracılığıyla kadınların müzikle nasıl iletişim kurmuş olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Hem hayatları hem şarkı sözleri irdelenmek suretiyle kadının müziği nasıl bir iletişim aracı olarak kullandığı ifade edilmek istenmiştir.

Blues müziğin toplumsal önemi Afrikalıların kendi estetiklerini oluşturmuş olan devrimci yapılarında aranmalıdır. Çünkü bu müzik tarzı aslında Afrikalıların bir devrimi niteliğindedir. Köleleştirilmek için ülkelerinden zorla koparılan Afrikalılar maddi ve kültürel araçların hepsinden mahrum edilmiştir. Bu nedenle bu müzik tarzı aslında siyahilerin kendi kültürlerini canlandırmak için ortaya çıkarmış oldukları bir dayanma biçimi olmakla birlikte derin anlamları da bünyesinde taşımaktadır.

Onların kimlikleri, dil, toplum ve siyasi yapıyı, herhangi bir hak veya saygınlıktan mahrum bırakan kişiler tarafından yaratılmış olan bir ortamda şekillenmiştir. Her ne kadar estetik ve ahlaki standartlar baskın beyaz kültür tarafından dikte edilse de siyahlar mevcut toplumsal düzende bile kendileri

olmaktan vazgeçmeyip öz benliklerini yeniden yaratmışlardır. Blues müzik, zulüm ve ayrışma tarafından susturulmayı reddeden karşıt sesi temsil etmektedir. Ancak, bu müzik türünü bu kadar güçlü ve ilham verici bir olay yapan şey, bunun direkt olarak politik düşüncelerle ilgili olmasından kaynaklanmamaktadır. Acı, sevgi, zevk ve öfke gibi içgüdüsel duyguların ham ve özgün bir ifadesi olması bu müzik türünü bu kadar kuvvetli hale getirmiştir. Blues müzik insanlığın özünü ve samimiyeti temsil etmektedir. Bu nedenle bu kadar doğal sözler ve müzik bir araya getirilmiştir. Bu nedenle hem siyahi olan hem de kadın olana sanatçıları bu doğal iletişim aracından faydalanarak kendilerini dürüst ve açık bir şekilde dünyaya ifade etmişlerdir. Kendilerini görünür kılmak sorunlarını ifade etmek için bu müzik türünü kullanmışlardır.

Sonuç olarak, Blues müzik kadınların kendilerini ifade etmeleri ve o dönemde beyaz kadınlara bile öncülük yapmaları açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Siyahi kadınların içinde buldukları zor koşullar altında sıkıntılarını, problemlerini, öfkelerini, nefretlerini ve hemen her şeyi müzikleriyle anlatmaları bütün dünyayı kısa sürede etkilemiştir. Normalde ifadenin zor olduğu konuları (özellikle de kadınların) bile şarkılarına taşımışlardır. Böylece bu müzik türü de iletişimsel açıdan değerlendirilebilecek önemli bir konum edinmiştir. Şarkı sözlerinin ve müziğin yalınlığı ve anlaşılır olması da bu türü kısa sürede pek çok kişinin dinlediği ve sevdiği bir hale getirmiştir. İlk yıllarda büyük zorluklar çeken Simone ve Holiday müziklerinden dayanma gücü olarak çok daha güçlü bir şekilde hayatlarına devam etmişlerdir. Müzik onlar için hem bir yaşam hem de iletişim kurma biçimi olarak varlığını her zaman sürdürmüştür. Belki de bu nedendir ki bütün dünya kısa sürede onların paylaştıkları her şeyi sevmiş, içselleştirmiş onların dertleriyle dertlenmiştir. Bu durumda müziğin iletişimdeki güçlü etkisini gözler önüne sermektedir.

Kaynakça

- Baykal, Gökalp ve Baykal Nadide (2014), *Bir İletişim Aracı Olarak Müzik*, 25 Mayıs 2021.
<http://www.gokalpbaykal.com/makale/bir-iletisim-araci-olarak-muzik/>
- Brody, Richard (2015), *The Art of Billie Holiday's Life*, 10 Haziran 2021.
<https://www.newyorker.com/culture/cultural-comment/the-art-of-billie-holidays-life>.
- Çağdaş, Ö. (2015). *İletişim Şekli Olarak Protest Müzik: Blues Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eileen, S (1971). *Readings in Black American Music*, New York: Norton.
- Garbus, L. (2015). *What Happened, Miss Simone?* Belgeseli, Netflix. RadicalMedia.
- George, F. (1816). *From Slavery to Freedom: The African-American Pamphlet Collection*, London: Routledge.
- Giles O. (2004). *Blues Tarihi: Şeytan'ın Müziği* (A. Özgül, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- God Bless the Child Şarkı Sözleri. 14 Nisan 2019. www.billieholiday.com.
- Hooks, B. (2012). *Feminizm Herkes İçindir* (Z. Demirsu ve O. Günay, Çeviren:). İstanbul: BGST Yayıncılık.
- İdil, S. (2017). Gardenyalı Kadın: Billie Holiday, *Pivolka 2017*, 10-12. 09 Haziran 2021.
http://www.elyadal.org/pivolka/24/PiVOLKA_24.pdf.
- Krollokke, C. ve Sorenson, S. (2012). *Gender Communication Theories, Analyses: From Silence to Performance*. London: Sage.

- Leroi, J. (1963). *Blues People*. New York: William Morrow.
- Nicholson, S. (1995). *Billie Holiday*. London: Northeastern.
- Nina Simone Biyografi, 10 Nisan 2021. <http://www.ninasimone.com/bio/>.
- O' Dell, Carry (2002), "*Strange Fruit*"- *Billie Holiday* (1939). 20 Mayıs 2021. <http://www.loc.gov/static/programs/national-recording-preservation-board/documents/StrangeFruit.pdf>.
- Oskay, Ü. (1995). *XIX. Yüzyıldan günümüze Kitle iletişiminin Kültürel İşlevleri*, Ankara: A.U Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Özbek, M. (2012). *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özçer, Özgün (2018), *Billie'nin Blues'u*, 15 Nisan 2021. <https://t24.com.tr/k24/yazi/billie-holiday,1776>.
- Perry, Imani (2018), *How the Great Lorraine Hansberry Tried To Make Sense of it All*, 09 Nisan 2021. <https://lithub.com/how-the-great-lorraine-hansberry-tried-to-make-sense-of-it-all/>
- Simone, N. (1991). *I Put A Spell On You: The Autobiography Of Nina Simone*, New York: Da Capo Press.
- Sutton, M. (2017). Bitter Crop: The Aftermath of Lady Sings the Blues, *a/b: Auto/Biography Studies*, 2 (1), 295-315.
- Steinfeld, S. (2016). *The Social Significance of Blues Music*, Unpublished Master Thesis. University of Libera.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Winsby, M. (2012). Lady Sings the Blues: A Woman's Perspective on Authenticity, *Philpapers*, 15. Mayıs 2021. <https://philpapers.org/archive/WINLST.pdf>.